

A purple-toned illustration of a man's face and a landscape. The man has long hair, a headband with a circular pattern, and two braids hanging down. He is looking slightly to the left. The background shows a landscape with rolling hills and a sky with horizontal cloud-like bands.

JOZEF TATAR

**Enčar Ko a
Man Serving
Justice**

I. II. III. a IV. diel

Autor románu: Mgr. Jozef Tatar

Odborní literární kritici: prof. PhDr. Peter Liba, Dr. Sc.

PhDr. ThDr. Ivan Kiko, PhD.

Odborná teologická spolupráca: ThDr. Peter Michalov, PhD.

Jazyková korektúra: PaedDr. Edita Szabová, PhD.

Obálku navrhol: Michal Vacula

Venované pamiatke veľkého nemeckého spisovateľa Karla Friedrycha Maya (* 25. februára 1842, † 30. marca 1912), autora dobrodružných románov, „otca“ legendárnych hrdinov Divokého západu: Winnetoua, veľkého náčelníka Apačov - Mescalero, a jeho pokrvného bieleho brata Old Shatterhanda.

ENČAR KO A MAN SERVING JUSTICE

I. DIEI

V národnom parku Joshua Tree.

1. Tatar a Turek.

Ctený čitateľ, ak si už prečítal môj druhý román, ktorý mal názov: Náčelník Mescalerov Enčar Ko, predkladám ti ďalšiu, v poradí už tretiu knihu. Keď sme v roku 2011 navštívili národné parky: Yosemite, Sequoiu a Sonoru, nevedeli sme, či bude mať agentúra, pre ktorú sme pracovali, o nás záujem aj v ďalších rokoch. Vďaka bohu, mala. Poďme však po poriadku. Koncom júla 2011 sme sa šťastne, živí a zdraví, vrátili domov, k svojim rodinám. Môj syn Jozef nebol na konci mesiaca júna v škole, vysvedčenie mu prebral spolužiak, ktorý býva vo vedľajšom vchode. Keď som sa spýtal svojho najmladšieho syna, či by mal záujem ísť s nami do prírodných rezervácií Spojených štátov amerických aj nabudúce, dostal som od neho - kladnú odpoveď. Ak mám byť úprimný, zápornú odpoveď som od neho vôbec neočakával... Začiatkom septembra toho istého roku prišla z Banskej Bystrice radostná správa: Izabele a Petrovi Tichým sa narodilo - tretie dieťa. Dcéрка. Dali jej meno Katarína. Mimochodom, narodila sa 4. septembra 2011. V ten deň by bola mala moja mama narodeniny - 80 rokov... V polovici marca 2013 mi z Prahy telefonoval PhDr. Jan Přibil, PhD. Spýtal sa ma, či by som mal záujem o služobnú cestu do Spojených štátov amerických, presnejšie, do národných parkov: Joshua Tree, Redwood, Great Basin a Saguaro. Samozrejme, tejto jeho výzve som sa nesmierne potešil. Jan Přibil ešte poznamenal, že ak by mal záujem aj môj syn, Jozef junior, môže ísť s nami. Koncom februára celý svet prekvapila správa o rozhodnutí Jeho Svätosti - Benedikta XVI., Josepha Ratzingera, ktorý pre svoj vysoký vek a zhoršujúci sa zdravotný stav rezignoval na úrad rímskeho biskupa - pápeža. Na jeho miesto nastúpil bývalý arcibiskup Buenos Aires, kardinál Jorge Maria Bergoglio, ktorý si zvolil meno: František. Svätý Otec František sa stal 266. nástupcom apoštola - svätého Petra, ktorý povedie Kristovu Cirkev po rozbúrených vlnách tohto sveta. Som presvedčený, že to bola správna voľba. Musím na tomto mieste pripomenúť, že sa nielenže nenaplnili všetky tie katastrofické scenáre o konci sveta, ktorý mal nastať 21. decembra 2012, ale ani veštby o údajne poslednom pápežovi, ktorý mal prísť po Benediktovi XVI. a ktorý sa mal volať Peter II. alebo - Peter Rímsky. Nevylučujem, že posledným pápežom katolíckej cirkvi môže byť Peter II., ale osobne si myslím, že naša generácia a ani naše deti a vnuci sa toho dňa nedožijú. Ubehne ešte veľa času, kým nastane definitívny koniec sveta, možno aj celé stáročia. Ktovie? Je zbytočné lámať si nad tým hlavu. Mali by sme žiť tak, aby sme boli vždy pripravení na stretnutie so Spravodlivým Sudcom. V tom nám však nepomôže Michele de Nostredame, ani Sybila, kráľovná zo Sáby, ani iní veštcí. Ktovie, aké „spoľahlivé“ veštby a proroctvá nás ešte čakajú v najbližších rokoch?! Je nepochopiteľné a dosť divné, že pontifikát pápeža Františka nebol nikým predpovedaný...

Krátko po Veľkej noci 2013 sa mi opäť telefonicky ozval vedúci doterajších výprav Jan Přibil a oznámil mi, že vzhľadom na jeho zhoršujúci sa zdravotný stav sa mení zloženie našej skupiny. Pred pár dňami mal menšiu srdcovú príhodu a takmer týždeň si poležal v nemocnici. Necíti sa na nebezpečnú a náročnú cestu do USA. Okrem toho, onedlho bude mať 59 rokov, čo je dosť vysoký vek na lezenie po skalách či pochod v ťažko dostupnom a náročnom teréne. Agentúra, pre ktorú pracujeme, mu ponúkla lákavú a dobre platenú administratívnu činnosť. Namiesto neho nastupuje nová posila, mladá krv. PhDr. Václav Turek, PhD. Etnograf, filmár a fotograf. Je z Prahy, ženatý, otec dvoch detí, má 32 rokov. Nakoľko je to človek, ktorý ide prvýkrát do prírodných rezervácií USA, a nemá veľké skúsenosti, bude potrebné, aby výpravu viedol niekto skúsený. Jan Přibil, ako zamestnanec agentúry, mi ponúkol funkciu vedúceho výpravy. Priznám sa, že som z toho nebol veľmi nadšený. Nakoľko ma Jan Přibil presviedčal a prosil, aby som to zobral, napokon som privolil. Bude to moja štvrtá služobná cesta. Stávam sa teda novým vedúcim výpravy filmárov a fotografov po národných parkoch USA. Jediná výhoda, ktorú z toho získam, bude o niečo vyšší honorár. Na autoritatívnom vystupovaní a „dirigovaní“ som si nikdy vážne nezakladal. Keď som si uvedomil obrovskú zodpovednosť, ktorú ponesiem za celú expedíciu, nebolo mi príliš do spevu, ani do smiechu. Môj najmladší syn Jozef, ktorý čoskoro, 1. júna, na Medzinárodný deň detí, dovŕši vek dospelosti - 18 rokov, ma povzbudil, že mi bude pomáhať pri „riadení“ výpravy. Bol som mu za to veľmi vďačný... Začiatkom mája som napísal obsiahly list nášmu apačskému priateľovi a pokrvnému bratovi, náčelníkovi Mescalero, Enčarovi Koovi. Nakoľko nechcem zbytočne zaťažovať cteného čitateľa niekoľkostránkovým listom, preto z neho vyberám len niektoré dôležité časti.

Drahý môj pokrvný brat - náčelník Mescalero - Enčar Ko.

Srdečne pozdravujem Teba, Tvoju manželku Carmen Anabellu, Vašich synov: Jonathana, Josého a Miguela, a Vašu dcérku Carmen. Odovzdávam Vám pozdravy od celej mojej rodiny, od manželky Edity a od našich detí. Ako som Ťa už v predchádzajúcich listoch informoval, naša najstaršia dcéra je vydatá. Druhá dcérka onedlho ukončí vysokoškolské štúdium a získa magisterský titul. Tretia dcérka končí prvý ročník vysokej školy. Syn Joseph, ktorého poznáte osobne, je absolventom tretieho ročníka na strednej polytechnickej škole. Vďaka Bohu, máme sa celkom dobre a sme zdraví. Na budúci mesiac, v piatok 7. júna, odchádzame s manželkou a s dvoma deťmi na dovolenku do severného Talianska, do prímorského letoviska Bibione, k Jadranskému moru. Veľmi sa na to tešíme, dúfame len, že budeme mať pekné počasie. Slaná voda, obsahujúca liečivý jód, horúci piesok na pláži, kúpanie v mori a opaľovanie na pláži... čo viac si môže človek želať? Enčar Ko, už o niekoľko týždňov, koncom budúceho mesiaca sa

opäť stretneme. Prídeme do San Carlos. Pôvodne mal ísť s nami, ako vedúci výpravy, Jan Přebil, ale vážne sa mu zhoršil zdravotný stav. Niekoľko dní bol hospitalizovaný v nemocnici. Teraz pracuje ako administratívny zamestnanec v agentúre, ktorá nás posiela do národných parkov. Presvedčil ma, aby som viedol túto výpravu ja. Enčar Ko, brat môj, pevne verím, že aj teraz pôjdeš s nami do prírodných rezervácií. Joshua Tree, Redwood, Great Basin a Saguario. Zaiste, počítame s tým, že spolu s nami pôjdu aj Tvoji traja synovia: Jonathan, José a Miguel. Namiesto Jana Přebila ide s nami 32 ročný, mladý muž z Prahy - PhDr. Václav Turek, PhD. Aká náhoda v priezviskách! Tatári a Turci spoločne „dobíjajú“ prírodné rezervácie... Bude to vlastne jeho prvá cesta do Ameriky. Doteraz som sa s ním nestretol. Viem o ňom iba to, že je ženatý a má dve deti. Verím, že nahradí nášho bývalého kolegu, ktorý bol v predchádzajúcich rokoch vedúcim výpravy. Ak mám byť úprimný, neteším sa skutočnosti, že budem „šéfovať“ našej expedícii. Richard Vokáček, ktorý príde so svojim synom Richardom, odmietol vedúcu úlohu, ktorú som mu ponúkal. Poznámenal, že vzhľadom na to, že budem najstarším členom skupiny, a do Ameriky pôjdem už štvrtýkrát, patrí sa, aby som výpravu viedol ja. Môj syn sa ponúkol, že mi pomôže, keď bude treba, „prevezme na svoje plecia časť bremena vládnutia“. Peter Tichý príde so svojou squaw a deťmi, prvýkrát uvidíte ich rozkošnú dcérku Katarínu. Nedávno mi vyšiel môj prvý román, ktorému som dal názov: Apač Enčar Ko. Vlastne mi vyšli dve knihy, prvá obsahovala - I. a II. diel, druhá - III. a IV. diel. Ty si v románe hlavný hrdina. Enčar Ko, budem už končiť. Ešte raz srdečne pozdravujem Teba, Tvoju manželku, Vaše deti, Bieleho Bizóna, Rýchleho Koňa, a všetkých v San Carlos, ktorí sú nášmu srdcu blízki.

Tvoj pokrvný brat Joseph Tatar s rodinou.

O necelé tri týždne mi prišla z indiánskej rezervácie San Carlos odpoveď. Z listu náčelníka Mescalero vyberám len najdôležitejšie úseky, ktoré by mohli cteného čitateľa zaujať.

Drahý môj pokrvný biely brat Joseph, Man Serving Justice.

Na začiatku nášho listu by sme chceli srdečne pozdraviť Teba, Tvoju squaw a Vaše štyri deti. V predchádzajúcich listoch si nás informoval, že Vaša najstaršia dcérka sa vydala, spolu so svojim manželom bývajú v malej dedinke, vzdialenej asi 20 kilometrov od Nitry. Spomínal si, že Vaša dcéra si robí veľký doktorát z filozofie, prajeme jej úspešné dokončenie štúdia. Veľmi nás teší, že aj Vaša druhá dcérka už čoskoro ukončí vysokoškolské štúdium a získa magisterský diplom. Prajeme jej veľa úspechov nielen v štúdiách, ale aj osobnom v živote. Vaša najmladšia dcérka bude končiť prvý ročník na vysokej škole, veríme, že o štyri roky aj ona úspešne dokončí náročné štúdium taliančiny. Váš syn Joseph, ktorý bol pred necelými

dvoma rokmi u nás, určite vyrástol. O niekoľko dní bude z neho plnoletý, dospelý muž. Sme radi, že ho čoskoro opäť uvidíme; naši synovia sa tešia na svojho mladého pokrvného bieleho brata. Veľmi sme sa potešili správe, že prídu aj obaja Richardovia Vokáčkoví, otec a syn. Sú to milí, obetaví, starostliví, priateľskí a statoční muži, ktorí si vždy zodpovedne plnia svoje poslanie. Dá sa na nich vo všetkom spoľahnúť. Škoda, že nepríde aj Jan Přibil; chápeme, že zhoršujúci sa zdravotný stav mu nedovolí vykonávať náročné úlohy v nebezpečnom teréne. Veríme, že muž, ktorý ho nahradí, bude aspoň takým dobrým filmárom a fotografom, ako bol Váš bývalý vedúci výpravy. Potešilo nás, že Jan Přibil poveril úlohou vedúceho tímu - Teba. Budeš medzi nimi vekovo najstarší, a do Ameriky prídeš po štvrtýkrát. Aj u nás, v San Carlos, sa mnohé zmenilo. Už to nie je pochmúrna indiánska rezervácia ako pred desiatkami rokov. Mení sa zo dňa na deň, z týždňa na týždeň, z mesiaca na mesiac, z roka na rok. Náš najstarší syn Jonathan má 21 rokov, je absolventom vysokej školy. O niekoľko týždňov sa vráti domov z Phoenixu, kde chodí na univerzitu. Druhý syn, José, má 19 rokov, čoskoro ukončí prvý ročník vysokej školy, tiež v Phoenixe. Najmladší spomedzi synov, Miguel, bude mať 16 rokov, koncom júna skončí prvý ročník na strednej škole. Dcéрка Carmen vyrástla v mladú dievčinu, onedlho bude mať 13 rokov. Aj Biely Bizón a Rýchly Kôň sa tešia na Váš príchod. Nevedia sa dočkať chvíle, keď vezmú do rúk svoju najmladšiu vnučku a pravnučku Katarínu. Isabellu, Bielu Labuť, nevideli niekoľko rokov. Škoda, že bývate tak ďaleko, až na druhej strane zeme. Sme radi, že aj v tomto roku Vás posielajú do severoamerických prírodných rezervácií, ktoré v letnom období hýria pestrými farbami, prekypujú životom... aj mnohými nebezpečenstvami. Enčar Ko a jeho synovia sa potešili správe, že Vám môžu robiť sprievodcov v národných parkoch, v ktorých si budete plniť pracovné povinnosti. Veríme, že aj teraz zažijeme nejedno zaujímavé a vzrušujúce dobrodružstvo. Srdečne pozdravujeme Teba a celú Tvoju rodinu.

S pozdravom - Tvoj pokrvný brat Enčar Ko s rodinou.

Spolu so synom sme sa začali pripravovať na ďalekú cestu za „Veľkú mláku“. Ja som mal ísť do Ameriky už štvrtýkrát, môj syn, druhýkrát. Niečo z toho, čo sme mali pred dvoma rokmi, si vezmeme so sebou aj teraz, ostatné veci si musíme dokúpiť. Samozrejme, aj túto druhú synovu cestu na americký kontinent mu budem musieť zaplatiť z nášho rodinného rozpočtu; agentúra preplatí iba moje náklady. V piatok večer, 7. júna sme šli na dovolenku do severného Talianska, do prímorského letoviska Bibione, k Jadranskému moru. Ja, moja manželka, naša dcéra Evka a syn Jozef. Dcéřka Mária, ktorá mala len nedávno záverečné štátnicové skúšky, bola v tom čase v Prahe. Napriek tomu, že sme šli na dovolenku do Bibione začiatkom júna, mali sme celkom dobré počasie. Prvé dva dni, sobota a nedeľa, neboli síce najhorúcejšie, ale

od pondelka sa začalo ovzdušie výrazne otepľovať. Ortuť na teplomeri sa vyšplhala nad 30 stupňov Celzia, piesok pod nohami začal páliť a voda v mori bola vhodná na kúpanie. V utorok, 11. júna sme si urobili malý, jednodňový súkromný výlet do Venezie (Benátok). Z Bibione sme vyrazili krátko pred šiestou rannou hodinou do Latisany. Cesta autobusom trvala necelú polhodinu. V Latisane sme nastúpili na vlak, ktorý nás zaviezol do Venezie. Z vlaku sme vystúpili na železničnej stanici: Venezia, Santa Lucia. Niekoľko hodín trvajúce chodenie po Benátkach, ktoré sú v letných mesiacoch romantické, nádherné, okúzľujúce, a preplnené turistami z celého sveta, nás poriadne unavilo. Na pravé poludnie sme sa ocitli v malom prístave, kde sme si odpočinuli po dlhej túre. Odtiaľ sme sledovali člny, prezývané: gondole, ktoré s pravidelnou presnosťou premávali medzi domami krásneho historického mesta, ktoré sa pýši nádhernými stavbami a bohatou architektúrou. Chvíľu sme zotrvali na priestrannom námestí sv. Marka. Boli sme aj vo vnútri baziliky sv. Marka, jedného zo štyroch evanjelistov, kde sú uložené jeho telesné pozostatky. V kaplnke baziliky sv. Marka sme sa zúčastnili na svätej omši. Malým digitálnym fotoaparátom sme urobili množstvo jedinečných fotografických záberov, ktoré nám budú pripomínať nezabudnuteľné okamihy v tomto krásnom meste, na severe Talianska. V sobotu večer, 15. júna sme autobusom odchádzali z Bibione. V nedeľu, 16. júna sme sa šťastne vrátili domov, do Nitry... Hneď na druhý deň, v pondelok ráno, 17. júna, som sa vybral autobusom do Prahy, za Janom Přibilom, ktorý mi odovzdal dôležité dokumenty, týkajúce sa našej služobnej cesty do Severnej Ameriky. Boli to úlohy, ktorými nás poveruje agentúra. Okrem plánov ciest a pracovných harmonogramov tam bolo množstvo máp a iných potrebných dokladov. Zaiste, agentúra nám nezabudla priložiť aj dostatočne veľké množstvo finančných prostriedkov, tie však neboli v hotovosti, ale na účte. Z bankomatovej karty si budeme môcť priebežne vyberať potrebné množstvo finančných prostriedkov. Samozrejme, toto budem mať na starosti ja, ako vedúci výpravy. Vedel som, že do zajtrajšieho popoludnia musím byť doma, lebo nás príde navštíviť Václav Turek, náš nový kolega. Príde sa mi osobne predstaviť; okrem toho mal niečo súrne vybaviť na Slovensku. V Prahe som pochodil miesta, ktoré som dôverne poznal. Ešte pred niekoľkými dňami tu bola moja dcérka Mária, tá sa však vrátila domov, do Nitry, niekoľko dní pred našim príchodom z dovolenky v Taliansku. Bol som pozrieť pražský hrad, ktorý má nového „pána“ prezidenta. Zašiel som aj do nádhornej katedrály sv. Víta, kde som chvíľu zotrval v skrúšenej modlitbe. Poprechádzal som sa po historických uličkách veľkomesta, ktoré bolo ešte pred štvrtstoročím aj našim hlavným mestom. Popoludní, asi o pätnástej hodine, som sa utiahol do malej útulnej kaviarne, odkiaľ som mlčky pozoroval rušný život okolo seba. Bol som tu sám, nemal som pri sebe ani svoju manželku, ani deti, ani nikoho, s kým by som sa bol podelil o svoje dojmy,

pocity, myšlienky. Ako som tam sedel, zarytý do vlastných myšlienok, zrazu som počul nad sebou hlas: „Pane, prepáče, že vás vyrušujem. Chcem sa spýtať: Máte tu voľné miesto, alebo je pre niekoho obsadené?“ Samozrejme, hlas znel v češtine, budem ho však hneď prekladať do slovenčiny, aby to nemusel za mňa robiť ctený čitateľ. Odvetil som: „Prosím, nech sa páči, pokojne si môžete prisadnúť, je to tu všetko voľné. Som tu sám.“ Neznámy muž sa posadil a chvíľu hľadel pred seba. Prehodili sme medzi sebou zopár slov, ktoré boli skôr zdvorilostné. Až teraz som si začal bližšie všímať jeho výzor. Mohol mať asi 30 - 35 rokov, bol stredne vysokej, športovej postavy, elegantne oblečený, mimoriadne dobrej fyzickej kondície. Inteligentný pohľad tváre a slušné vystupovanie mi prezrádzali, že mám pred sebou človeka s akademickým titulom; v najbližších hodinách som sa presvedčil, že som sa vôbec nemýlil. S mužom, ktorý sedel so mnou pri stole, som prehodil len niekoľko zdvorilostných viet. Zaiste si už všimol, že má pred sebou človeka inej „štátnej príslušnosti“, ale nakoľko je nás, Slovákov, nielen v Čechách, ale aj v samotnej Prahe niekoľko tisíc, nepokladal to za niečo výnimočné. Rozprávali sme sa bez toho, že by sme boli čo len tušili, že už v najbližších dňoch nás spojí osud na niekoľko týždňov. Po krátkej polhodine som vstal, rozlúčil som sa s ním, a odišiel. Moja cesta smerovala na sídlisko, kde býval Jan Přibil s manželkou. Mal som v ich byte stráviť nielen nielen celý dnešný večer, ale aj celú noc, až do rána. Zajtra ráno mi pôjde z autobusovej stanice Praha - Florenc, o pol ôsmej, spoj do - Nitry. Popoludní musím byť doma, lebo čakám spomínaného host'a, Václava Tureka. Večer som prežil so starým dobrým priateľom Janom Přibilom a jeho pohostinnou manželkou, boli to nezabudnuteľné chvíle. Pri fantastickej chutnej večeri a pohárikú bieleho vína sme si zaspomínali na staré dobré časy, na roky mladosti a na naše služobné cesty, ktoré nás ešte viac zblížili. Bol to skutočne prekrásny večer. Mohlo byť asi dvadsaťtri hodín, keď sme sa uložili na odpočinok. Na druhý deň som vstal skoro ráno, už o piatej hodine. Potichu, aby som nezobudil svojich hostiteľov, som sa odobral do kúpeľne, kde som sa oholil a poumýval. Počul som, ako sa z kuchyne ozývali zvuky, tušil som, že moji hostitelia a priatelia sú už tiež hore, a pripravujú sa na môj odchod. Keď som vošiel do kuchyne, obaja sedeli za stolom. Raňajky pre tri osoby boli slávnostne prestreté. Pozdravili sme sa. Prisadol som si k stolu. Pani Přibilová mi zabalila na cestu jedlo a minerálku. Poďakoval som sa za včerajší, nádherne prežitý, romantický večer, ako aj dnešné raňajky. Rozlúčil som sa s nimi, a odišiel. Telefonicky som privolal taxík, ktorý ma odviezol na autobusovú stanicu Praha - Florenc. Je síce pravda, že aj môj starý dobrý priateľ Jan Přibil má auto, ale odvtedy, ako mal vážne zdravotné problémy so srdcom, už nejazdí, preto som ho nechcel zbytočne unúvať. Manželia Přibilovi používajú mestskú hromadnú dopravu. Po chvíli som sa ocitol na autobusovej stanici Florenc. Lístok do Nitry som mal vopred zakúpený...

Zaradil som sa do dlhého radu, medzi cestujúcich, ktorí čakali na príchod autobusu. Pozrel som letmo na hodinky: sedem hodín a pätnásť minút. Mám teda ešte štvrt'hodiny času. Zrazu som uvidel muža, ktorý sa blížil k nášmu nástupišťu. Bol to ten istý mladý muž, s ktorým som včera popoludní sedel v kaviarni. Aj on ma zbadal. Vykročil ku mne. Priateľsky sme sa pozdravili a podali si ruky. Vtedy sme ešte netušili, že máme spoločnú cestu, nielen do Nitry, ale aj na sídlisko Diely, k nám domov, do nášho panelákového bytu. Prehovoril som prvý: „Pane, aká je to náhoda! Včera sme sa stretli v kaviarni a dnes na autobusovej stanici.“ Mladý muž sa usmial a povedal: „Cestujem do Nitry... za svojim šéfom.“ Spýtal som sa: „Pracujete v Nitre?“ Odvetil: „Nie, nepracujem v Nitre. Idem na návštevu k mužovi, ktorý bude čoskoro mojím vedúcim. Idem sa mu osobne predstaviť. Okrem toho si musím v Nitre niečo vybaviť.“ Uff! Uff! Uff! Začínal som niečo tušiť, ale ešte som si nebol úplne istý. Do Nitry príde veľa ľudí z Českej republiky, možnože tento človek ide za jedným z nich. Riekol som mu: „Ja tiež cestujem do Nitry... bývam tam.“ Prišiel autobus. Batožinu, ktorú som mal so sebou, som odovzdal vodičovi, ktorý ju dal do úložného priestoru. Nastúpili sme. Ďalšia náhoda! Obaja sme mali zakúpené lístky na sedadlá, ktoré sú - vedľa seba! Budeme teda spolu sedieť po celú cestu, až do Nitry. Usadili sme sa na sedadlá. Mladý muž mal rezervované miesto pri okne, ja som sedel pri „uličke“. Keď sme sa pohodlne usadili na svojich miestach a autobus sa pohol, pustili sme sa do rozhovoru. Mal som nutkanie sa mu predstaviť, povedať mu, kto som, ale v duchu som si predsavzal, že ešte chvíľu počkám. Napokon, kam sa mám ponáhľať? Sedím v autobuse, ktorý ide do Nitry, s človekom, s ktorým strávim najbližšie hodiny... budeme mať dost' času vzájomne sa spoznať. Vtom som mu položil otázku: „Fajčíte?“ Dostal som rýchlu a priamu odpoveď: „Nie, prečo sa pýtate?“ Usmial som sa o pokojne som mu odpovedal: „To je veľmi dobre, že nefajčíte. Cigarety ničia zdravie človeka, znečisťujú ovzdušie, a okrem toho je to aj zbytočné vyhadzovanie peňazí. Fajčenie je škodlivý návyk. Keby to záležalo odo mňa, zakázal by som to. Keď fajčí starší muž, to by som dokázal ako-tak pochopiť, ale keď vidím tehotnú ženu s cigaretou v ústach, to sa nedá nijako ospravedlniť! Neznášam cigarety.“ „Vidíte, môj otec bol lekár. Každý deň vyfajčil 60 cigariet. Zomrel na rakovinu pľúc... ako päťdesiatročný. Vedel, že cigarety mu škodia, ale nedal si povedať. Darmo mu dohovárala moja mama, brat, sestra, i ja, nepočúval nás. Fajčenie ho zabilo. Už je tomu desať rokov.“ „Bol lekárom, a vyfajčil denne 60 cigariet? Ako je to vôbec možné?! Nevadilo to pacientom, ktorí s ním prichádzali denne do kontaktu?“ Muž sa smutne pousmial a s povzdychom dodal: „Viete, tým nebožtíkom na patológii to už bolo vlastne jedno.“ Odmlčal sa. Pochopil som. „Vieme, že tabak bol dovezený z Ameriky... od Indiánov. Boli ste už niekedy v Amerike?“ Túto otázku som položil zámerne; bola nenápadná a ja som si od jej odpovede veľa sľuboval.

„Nie, doteraz som ešte nikdy nebol v Amerike. V Prahe mám však dobrého kolegu a priateľa, ktorý bol v severnej Amerike trikrát. Volá sa Jan Přibil. Prvýkrát bol v Amerike v roku 2004, druhýkrát, v roku 2009, tretíkrát, v roku 2011. Mal ísť aj teraz... vlastne už o niekoľko dní, ale nedávno mal problémy so srdcom... idem namiesto neho. Často mi rozprával neuveriteľné príbehy z Arizony, Kalifornie... Istý čas prežili v indiánskej rezervácii San Carlos, kde stretli statočného muža, ktorý sa volá John Carawella Mantoni, jeho súkmeňovci ho však volajú Enčar Ko, po anglicky: Big Fire. Veľký Oheň. Zaujímavé je, že tento Indián vôbec neholduje fajčeniu... Prepáčte, pane, ale asi vás unúvam zbytočnými rečami...“ Chcel zmeniť tému, ale náhle som mu skočil do reči: „Nie, nie... vôbec ma neunúvate. Prosím, pokojne pokračujte. Môžete mi veriť, že vás nepočúvam len z akejsi predstieranej zdvorilosti, ale preto, že ma to nesmierne zaujíma.“ Prekvapene na mňa pozrel. Potom, akoby sa nebolo nič stalo, pokojne pokračoval: „Ako som pred chvíľou spomenul, Jan Přibil, ešte ako vedúci skupiny filmárov a fotografov, v roku 2004 pracoval v indiánskej rezervácii San Carlos, v Arizone. Potom boli krátky čas v horách White Mountain Apache, a o niekoľko dní vyrazili hore, na sever, do Yellowstonského národného parku. Počas druhej služobnej cesty, v roku 2009, navštívili Grand Canyon (Veľký kaňon) a Death Valley (Údolie smrti). Pred dvoma rokmi, čiže v roku 2011, navštívili národné parky: Yosemite, Sequoia a Sonora. Na všetkých týchto cestách ich sprevádzal Enčar Ko, ktorý sa medzitým stal v rezervácii San Carlos náčelníkom Mescalero. Na niektorých cestách boli s nimi aj synovia Enčara Koa, najčastejšie však najstarší z nich, Jonathan. Počas ciest prežili neuveriteľné, napínavé dobrodružstvá, pri ktorých im šlo neraz o holý život. S Janom Přibilom tam bol aj lekár Pavel Strnad, ten sa však zúčastnil iba prvej výpravy, ktorá sa uskutočnila v roku 2004. Druhýkrát, v roku 2009, bol namiesto neho akýsi technik z Chrudime, Richard Vokáček. Zo Slovenska tam pôsobili dvaja muži. Starší, rodák z Nitry, Jozef Tatar; mladší, z Banskej Bystrice, Peter Tichý. Ten si po prvej výprave vzal za manželku Indiánku, Izabelu, neter Enčara Koa. Teraz majú tri deti: Izabelu, Petra a Katarínu... Pred dvoma rokmi boli na výprave v prírodných rezerváciách: Yosemite, Sequoia a Sonora. Enčar Ko mal so sebou všetkých troch synov: Jonathana, Josého a Miguela. Ten muž z Nitry, Jozef Tatar, ktorý bude vedúcim tohtoročnej výpravy, tam bol so svojim synom Jozefom. Aj Richard Vokáček bol spolu so svojim synom Richardom. Mimochodom, Jozef Tatar, náš nový šéf, pred deviatimi rokmi dostal v Yellowstonskom národnom parku od indiánskeho stopára Veľkého Orla prezývku: Man Serving Justice. Pane, to vám je hrdina! Doteraz som sa s ním ešte nikdy osobne nestretol, komunikoval som s ním iba cez internet, mailom. Musí to byť poriadny chlapisko! Jan Přibil mi o ňom veľa rozprával. Som nesmierne rád, že sa s tým odvážnym a statočným mužom stretnem ešte dnes popoludní. Práve idem k nim, do Nitry.

Mám tu, pri sebe, dve knihy od Mgr. Jozefa Tataru; Apač Enčar Ko - I. a II. diel, a Apač Enčar Ko - III. a IV. diel. Autor románu poslal Janovi Přibilovi niekoľko kusov výtlačkov, pre neho a pre jeho príbuzných a priateľov. Keď budem s pánom Tatarom, poprosím ho, aby mi napísal do kníh venovanie od autora. Teším sa na cestu do amerických prírodných rezervácií, už aby sme tam boli! Pane, vy tiež bývate v Nitre, zaiste tam poznáte mestské štvrte a ulice. Chcem vás poprosiť, keď prídeme do Nitry, poradíte mi, ako sa dostanem na sídlisko Diely?“ Tak, a teraz som už bezpečne vedel, koho mám pred sebou. Bol to: PhDr. Václav Turek, PhD. Ja som ho už spoznal, on mňa - nie. Mal som dve možnosti. Buď sa mu konečne predstavím a prezradím mu, že ja som ten človek, za ktorým cestuje do Nitry, a s kým už o niekoľko dní odíde na výpravu do severoamerických prírodných rezervácií; alebo ho nechám ešte chvíľu v nevedomosti. Dúfam, že mi to raz odpustí. Tváril som sa úplne pokojne, akoby som chcel zabíť čas, ktorý musím stráviť v autobuse. S úsmevom som odvetil: „Nielenže vám poradím, ale pôjdem s vami až na sídlisko, kde ten pán Tatar býva. Nitra nie je taká veľká ako Praha, má iba osemdesiat tisíc obyvateľov. Uprostred Nitry sa nachádza dominantna mesta, nitriansky hrad, ktorý vidíte z každej ulice.“ Rozprávali sme sa celou cestou. Vraví sa, že ak rozprávaš iba ty, dozvedia sa veľa - iní, ak rozprávajú druhí, dozvieš sa veľa - ty! Blížili sme sa k Brnu. Keď sme prišli na autobusovú stanicu, vodič oznámil pätnásťminútovú prestávku. Cestujúci, ktorí si potrebovali nutne odskočiť na toaletu, alebo si chceli vonku, pred autobusom, zapáliť cigaretu, si mohli vykonať tieto potreby v najbližších minútach. Vašek mi podal knihy, ktoré dostal od svojho kolegu a dobrého priateľa z Prahy, Jana Přibila. Poprosil ma: „Pane, prosím vás, postrážite mi moje veci? Potrebujem si odskočiť na WC. Nechám vám tu tieto dve knihy. Zaiste ich nepoznáte, sú úplne nové, vyšli len nedávno, pred dvoma mesiacmi. Môžete si ich prezrieť. O chvíľu sa vrátim.“ Nakolko sedel pri okne, a ja v uličke, musel som sa postaviť a uvoľniť mu cestu, aby mohol opustiť autobus. Keď som uvidel, ako vystúpil a zamieril k toaletám, zrazu som dostal vynikajúci nápad. Vašek pred chvíľou povedal, že poprosí autora románu, aby mu napísal do kníh venovanie. Prečo by som to nemohol urobiť už teraz? Vybral som z vrečka saka pero, ktoré nosím stále so sebou, a otvoril som prvú knihu: Apač Enčar Ko - I. a II. diel. Napísal som do nej slová: *Môjmu mladému kolegovi a priateľovi, etnografovi, filmárovi a fotografovi, PhDr. Václavovi Turekovi, PhD. a jeho rodine s úctou venuje autor románu Apač Enčar Ko - Tatar Jozef. Nitra, 18. júna 2013.* Presne ten istý text som vložil aj do druhej knihy. Sotva som dopísal venovanie do druhej knihy, zbadal som Vaška, ako nastupuje prednými dverami do autobusu. Rýchlo som schoval pero späť, do vrečka saka. Tváril som sa, že si letmo listujem v knihe. Opäť som sa postavil a vystúpil do uličky, aby si mohol sadnúť na svoje miesto, pri okne. Sotva sme sa pohodlne usadili na svojich miestach,

akoby zamyslene som poznamenal: „Veľmi zaujímavá kniha. Škoda, že vyšlo len niekoľko desiatok výtlačkov... autor románu mal zrejme málo finančných prostriedkov na jej vydanie. Trochu som si v nej listoval. Vy ste si ju stihli prečítať celú?“ Bol som zvedavý, ako sa mu páčila moja kniha; doteraz ešte netušil, že má pred sebou samotného autora románu. Riekol: „Musím sa úprimne priznať, že som ešte nestihol prečítať celú knihu, všetky štyri diely. Jan Přibil mi ich daroval len nedávno. Mám už prečítaných viac ako osemdesiat strán. Keď sa stretnem s autorom románu, spýtam sa ho na udalosť, ktorú opisuje v prvých kapitolách. Jozef Tatar tam píše, že mal tri roky a tri mesiace, keď začal chodiť... Hm, možno to bol skutočne zázrak. Ktovie? Prepáčte, vy ste to určite nečítali. Počkajte, ukážem vám to miesto, kde o tom detailne píše, môžete si to pokojne prečítať.“ Vzal do ruky knihu a otvoril ju. Chcel v nej nájsť strany, kde sa písalo o tej „zázračnej udalosti“. Zrazu sa strhol. Všimol si, že v knihe je niečo, čo tam doteraz ešte nebolo. Podal som mu do ruky aj druhú knihu, ktorú som otvoril na mieste, kde som písal venovanie. Kým si Vašek čítal text, ktorý som mu napísal, ja som pokojne rozprával: „Vašek, mal som tri roky a tri mesiace, keď som začal chodiť. Ten príbeh sa skutočne stal tak, ako som ho opísal v mojej knihe!“ Vašek zmeravel, zbledol ako stena. Až teraz pochopil, kto bol ten muž, s ktorým sa včera stretol v kaviarni, a s ktorým teraz cestuje do Nitry. Podal som mu ruku so slovami: „Jozef Tatar... autor románu Apač Enčar Ko, alias Man Serving Justice, a vedúci výpravy v jednej osobe. Vašek, odpusť mi, že som sa ti hneď nepredstavil... pokojne mi môžeš tykať. Verím, že sa nám bude vynikajúco spolupracovať.“ Poslednou vetou som prešiel z vykiania do tykania. Podal mi svoju pravicu: „Václav Turek, doktor muzeológie a filozofie. Jozef, ani vo sne by mi nenapadlo, že ty si ten muž, ktorý ide s nami do národných parkov USA. Som rád, že sa s tebou osobne stretávam. Nie, nehnevám sa na teba, že si sa mi hneď nepredstavil... to je v poriadku. Som nesmierne prekvapený...“ Nebudem teraz do detailu rozoberať celý nasledujúci rozhovor, ktorý sme mali až do Nitry. Zabralo by to veľa strán a zbytočne by som ním nudil cteného čitateľa. Tak, takéto bolo moje prvé stretnutie s mladým mužom, z Prahy, ktorý nahradí Jana Přibila v národných parkoch. Popoludní sme sa dostali šťastne, živí a zdraví, k nám domov - do Nitry. Celý večer sme strávili spolu s mojou manželkou a s našimi deťmi. Prežili sme nádherné a nezabudnuteľné chvíle. Zoznámil sa aj s mojím osemnásťročným synom Jozefom, ktorý pôjde s nami do USA. Mohlo byť asi devätnásť hodín a pätnásť minút, keď nám Vašek oznámil, že si musí niekam odbehnúť. Vravel, že teta jeho manželky býva v jednom z panelákových bytov na sídlisku Diely, a tej musí odovzdať nejaké veci. Na chvíľu sa od nás vzdialil. Kým sa k nám vrátil, stihli sme s manželkou pozbierať a poumývať riady, taniere, príbory a poháre, ktoré sme pred chvíľou použili. Pripravili sme mu posteľ, aby sa mohol dobre vyspať. Keď sa k nám vrátil,

bolo už pred dvadsiatou treťou hodinou. Potichu sa uložil do postele na nočný odpočinok. Ráno ho čakali na stole raňajky. Spolu s ním sme sa pustili do jedla, a ako inak, aj do lahodnej čiernej kávy. V duchu som sa potešil, že aj on je milovníkom tohto chutného čierneho moku. Manželka odišla do práce, mladšie deti do školy. Iba dcérka Mária, ktorá nedávno ukončila vysokoškolské štúdium a mala za sebou aj promócie, bola doma. S Vaškom sme rozoberali plán cesty, ktorú sme mali pred sebou. Termín nášho odletu, z letiska Václava Havla v Prahe, bude v pondelok 24. júna. Zostáva nám už len päť dní na posledné prípravy pred odchodom. Václav Turek odchádzal od nás približne o jedenástej hodine dopoludnia. Šiel navštíviť Petra Tichého do Banskej Bystrice. Chcel sa ešte krátko pred odchodom do amerických prírodných rezervácií osobne stretnúť s Petrom Tichým, filmárom a fotografom, ako aj s jeho indiánskou squaw (manželkou, ženou) a s ich troma deťmi. Nášho priateľa a spolupracovníka Richarda Vokáčka s rodinou, v meste Chrudim, bol navštíviť ešte predtým, ako sa stretol s Janom Přibilom. Mimochodom, PhDr. Václav Turek, PhD., ktorý bude najmladším členom výpravy, ak nerátam našich synov: Jozefa juniora a Richarda juniora, a tri deti Petra a Izabely Tichých, je šťastne ženatým mužom. S manželkou Vlastou majú dve deti: šesťročného syna Václava a dvojročnú dcérku Vlastu. Bývajú na najväčšom pražskom sídlisku Južné mesto. Ich rodina je kresťanská, sú rímskokatolíckeho vierovyznania. V sobotu 22. júna bol v kalendári sviatok: Paulína. Všetky prababičky, babičky, matky, dcéry, švagriné i netere, slobodné devy i vydaté ženy, ktoré sú nositeľkami tohto mena, mali v ten deň svoj sviatok. Spolu s mojou rodinou som navštívil malú obec Dražovce, ktorá leží asi 7 kilometrov od Nitry, aby som na hrob svojej mamy položil kyticu kvetov, zapálil kahanec a pomodlil sa za spásu jej duše. V tento deň sa všetci stretneme, náš sedemdesiatosemročný otec, sestra s manželom, s deťmi a ich rodinami, ja s mojou rodinou, aby sme si spoločne pripomenuli život tejto nenápadnej, jednoduchej, ale pritom starostlivej a obetavej ženy a matky, ktorá už nie je medzi nami... Do odchodu na služobnú cestu nám zostávali len necelé dva dni. Svojho najmladšieho syna Jozefa, ktorý o niekoľko dní ukončí tretí ročník strednej školy, som potreboval ospravedlniť z neprítomnosti na vyučovaní, aby sa mohol zúčastniť výpravy do národných parkov USA. V nedeľu večer, 23. júna sme so synom, na železničnej stanici v Nitre, nastúpili do osobného vlaku, ktorý nás dopravil do Nových Zámkov. Tam sme prestúpili na medzinárodný rýchlik, ktorý smeroval do Prahy. V časných ranných hodinách sme vystúpili v Prahe na hlavnej stanici. Objednali sme si taxík, ktorý nás spolu s batožinou odviezol na letisko Václava Havla; bolo tak pomenované po bývalom disidentovi a prvom „ponovembrovom“ československom prezidentovi. Predtým sa volalo: letisko Praha - Ruzyň, podľa mestskej štvrte, na ktorom sa nachádzalo. Som rád, že toto letisko, ktoré je najväčšie v Čechách a jedno z najväčších v celej

strednej a východnej Európe, dostalo meno po významnom politickom väzňovi a štátnikovi. Václav Havel, ako všetci vieme, bol po páde komunizmu v novembri 1989 československým prezidentom. Po rozpade ČSFR, 1. januára 1993, bol dvakrát po sebe - českým prezidentom. Pondelok, 24. júna 2013... Na letisku sme sa stretli všetci: Václav Turek, obaja Richardovia Vokáčkoví, Peter Tichý s manželkou Izabelou a troma deťmi, môj syn Jozef, a ja. Dostavil sa aj Jan Přibíl, avšak už nie ako vedúci tímu, etnograf, filmár a fotograf, ale ako zamestnanec agentúry, ktorý sa prišiel s nami rozlúčiť a popriať nám šťastnú cestu, ako aj skorý návrat domov, po splnení pracovných povinností. Po osobnej kontrole, ako aj vybavení potrebných formalít sme nastúpili do lietadla, ktoré smerovalo na londýnske letisko Heathrow. Odtiaľ sme ďalším lietadlom leteli do najväčšieho mesta USA, New Yorku. Po desaťhodinovom, úmornom lete sme sa konečne ocitli na letisku Johna Fitzgeralda Kennedyho. Vystúpili sme z „veľkého strieborného kovového vtáka“, ktorý bol našou baštou, nedobytnou pevnosťou, ochranným štítom, prechodným bydliskom, „obalom“ pred vetrom a dažďom. Keď sme leteli nad Atlantickým oceánom, mal som trochu nepríjemný pocit. Nie som príliš dobrým plavcom, a ocitnúť sa v hlbokých a chladných vlnách nekonečného mora by nebol práve najpríjemnejší zážitok. Vďaka Bohu, šťastne, živí a zdraví sme sa dostali na americký kontinent, a vo chvíli, keď som ucítil pevnú pôdu pod nohami, sa mi opäť vrátila istota, dobrá nálada a zdravé sebavedomie. Po krátkom, takmer trojhodinovom pobyte v New Yorku, keď sme pochodili po niektorých uliciach veľkomesta, sme sa vrátili na letisko. Pravda, batožiny sme si so sebou nebrali, iba by nám zbytočne prekážali. V New Yorku sme opäť nastúpili na palubu ďalšieho lietadla, ktoré nás bezpečne prenieslo „križom“ cez USA. O päť hodín sme pristáli v hlavnom meste Arizony, na letisku v Phoenixe. Objednali sme si taxík - mikrobus, ktorý nás zaviezol do odľahlých oblastí juhozápadnej Arizony, kde sa nachádza legendárna indiánska rezervácia San Carlos. V nej kedysi žili najobávanejší a najudatnejší bojovníci a náčelníci Apačov, medzi nimi i povestný Go - Ya - Thla, (Ospalý, Večne zívajúci), ktorý sa do dejín zapísal ako Geronimo, ale aj iní známi nepriatelia bledých tvárí, ako napríklad: Mangas Coloradas, Cochise, Viktório... Ich slávne, odvážne a hrdinské skutky sa dodnes uchovávajú nielen v spomienkach, ale aj v piesňach, v poézii, v próze a v ľudovom folklóre. Stali sa legendami pre zbedačený ľud, ktorý bol po celé stáročia utláčaný, prenasledovaný, ožobračovaný, šikanovaný, vyvražďovaný, zotročovaný a ponižovaný. Predchádzajúce generácie Indiánov by mohli rozprávať o tom, ako kruto, surovo, bezcitne a chladnokrvne sa k nim správali bledé tváre, ktoré sa pokladali za civilizované, vyspelé, a s humánnym cítením. Koľko indiánskych žien a dievčat bolo znásilnených a následne zotročených, koľko detí, starcov a mužov bolo zabitých len preto, aby mohli bieli žiť na nových územiach; v prepychu, v pohodlí a v luxuse.

Nie, nenamýšľajme si naivne, že na tieto „chyby a omyly“, ktoré sme spôsobili my, belosi, sa dá bezbolestne, ľahko a rýchlo zabudnúť. Veď tí, ktorí trpeli, boli ich dedovia a pradedovia, strýkovia a tety. Musí vymrieť ešte niekoľko generácií, aby sa ako-tak „zabudlo“ na krivdy. Ak sa už v dnešnej dobe nájdú Indiáni, ktorí chcú odpustiť bielym chyby minulosti, musí ich to stáť veľa námahy, duševnej sily... a najmä - viery v Boha, ktorá prikazuje zlo - odpúšťať. A medzi takých uvedomelých Indiánov, Apačov, patrí aj náš... i môj pokrvný brat Enčar Ko, náčelník Mescalero. Musím sa úprimne priznať, že keď sme sa blížili k indiánskej rezervácii San Carlos, začalo mi akosi prudko búšiť srdce. Nevedel som, či je to dôsledok únavy po náročnej a namáhavej, dvadsaťštyrihodinovej ceste, z Nitry do Prahy, z Prahy do Londýna, z Londýna do New Yorku, z New Yorku do Phoenixu, z Phoenixu do San Carlos; alebo je to napätie, vzrušenie, že sa o chvíľu stretnem so svojim apačským pokrvným bratom. V každom prípade v tom mohla hrať úlohu nielen fyzická únava, ale aj radosť zo stretnutia s priateľom. Konečne sme sa ocitli pred hlavnou bránou, ktorá je akýmsi vstupom do indiánskej osady. Vyložili sme z auta všetky batožiny a kufre, zaplatili sme taxikárovi za dovoz a poďakovali sme sa. Aj on nám poďakoval za peniaze, ktoré dostal, pozdravil sa, a odišiel. Tak, a už sme na mieste. Po dvoch rokoch, ktoré sa nám zdali byť celým desaťročím, sa opäť dostávame na miesta, ktoré nám prirástli k srdcu, a kde sme zanechali našich starých dobrých priateľov... Rezervácia San Carlos, ktorá sa pred nami rozprestierala, má asi dvadsaťtritisíc obyvateľov, z nich najväčšie percento tvoria Apači, Mescalerovia, Navahovia a iné menšie kmene. Pred desiatkami rokmi prijali kresťanské náboženstvo, avšak ponechali si aj určité prvky svojej starej kultúry. Napriek tomu, že na svoju premenu a vývoj mali málo historického času, boli schopní sa rýchlo prispôbiť novým životným podmienkam. Indiáni, ktorí žijú v týchto nehostinných rezerváciách, nielenže dokázali zo suchých a neúrodných púští urobiť miesto schopné na prežitie, ale sa pričínili o ich skultúrnenie a premenu na úrodné polia a záhrady. Z bývalých bojovníkov a lovcov divej zveri sa v priebehu niekoľkých desaťročí stali múdri poľnohospodári, zruční remeselníci, majstri, šikovní stavbári, záhradkári, výrobcovia člnov - kanoe, suvenírov, prenajímatelia domov a bytov pre návštevníkov, sprievodcovia turistov... Každý sa chytil nejakej užitočnej činnosti, ktorá mu bola veľmi blízka, aby tak dokázal uživiť nielen seba a svoju rodinu, ale aj preto, aby zveľadil osadu, rezerváciu, v ktorej žije a ktorá sa stala domovom pre nich a pre ďalšie generácie. Pravda, nie všetci sa dokázali prispôbiť. Nájdú sa tu však aj takí, ktorých existencia závisí len od sociálnych dávok a štátnych dotácií, čo mi pripomína isté „nevedomé spoločenské etnikum“ aj v našej domovine, v Európe... V neskorých večerných hodinách sme sa ocitli v kancelárii miestneho šerifa, ktorého som už z predchádzajúcich návštev v indiánskej rezervácii San Carlos, dôverne poznal. Bol tu aj so

svojimi tromi pomocníkmi. Len čo nás uzrel vo dverách, radostne vyskočil zo svojho kresla a šiel nám oproti. Privítal nás ako starých dobrých priateľov, s ktorými sa po dlhých rokoch opäť stretáva. Podali sme si ruky aj s jeho pomocníkmi. Bolože to radosti a šťastia, keď sme sa priateľsky objímali a padali si do náručia. Potom sme vyložili naše doklady: pasy, doklady od agentúry, zbrojné preukazy, rôzne potvrdenia, mapy a plán práce. Papierové formality sme mali vybavené veľmi rýchlo. Celé to „divadlo“ netrvalo ani pätnásť minút. Opečiatkovali nám list, ktorý mal byť akýmsi potvrdením o pobyte v San Carlos, kde sme si prišli po sprievodcu, s ktorým budeme chodiť po prírodných rezerváciách. Sotva sme skončili s vybavovaním dokladov, keď som náhle počul, ako zavrzgali pány. Otočil som sa ku dverám. Zmĺkli sme. Do miestnosti vstúpil dospelý muž. Indián. Apač. Jeho majestátna postava dosvedčovala, že máme pred sebou udatného muža, ktorý sa len tak nikoho a ničoho nezľakne. Modré oči, ako i mierne zahnutý orlí nos dodávali jeho zovňajšku dôležitosť a vážnosť. Bol vysoký približne stoosemdesiat centimetrov, urastený a svalnatý. Jeho vrchný odev sa skladal z bledo-hnedej košeľe, ktorá bola vyrobená z kvalitného materiálu: pravej jelenej kože. Z rukávov, po oboch stranách, od ramien až po zápästie, viseli dlhé kožené strapce. Spoza jeho koženého opasku, vybíjaného striebornými nitmi, vytrčal ostrý nôž, ktorý bol osadený tiež - v koženom puzdre. Dolnú časť tela, až po členky, mu zahalovali bledo-hnedé kožené nohavice, vyrobené z takého istého materiálu ako košeľa; čiže z pravej jelenej kože. Na nohách mal obuté pravé indiánske mokasíny, bohato zdobené farebnými výšivkami a ornamentmi. Čo bolo na tomto mužovi najpozoruhodnejšie, bola mohutná členka, ktorú mal ako mitru, osadenú na hlave. Pokrývala mu celé temeno hlavy, zakrývala uši i krk, siahala mu až na plecia. Muž mal okolo čela ovinutú členku z hada - severoamerického štrkáča. Všetky tieto znaky jasne dokazovali, že pred nami stojí neobyčajne významný človek. Bol to sám: náčelník Mescalero, Enčar Ko! „Uff! Uff! Uff! Náčelník Mescalero Enčar Ko je nesmierne šťastný, že do San Carlos opäť zavítal jeho pokrvný biely brat Joseph, prezývaný Man Serving Justice. Je rád, že spolu s ním prišiel aj jeho syn, Joseph junior, ktorý len pred niekoľkými dňami prekročil bránu dospelosti. Jeho duša je blažená, že môže srdečne privítať Richarda Vokáčka a jeho syna, Richarda juniora. Enčar Ko je šťastný, že po dlhých rokoch opäť vidí svoju neter - Isabellu, Bielu Labuť, dcéru Rýchleho Koňa a vnučku Bieleho Bizóna. Nech Peter Tichý, jej manžel, statočný biely brat, stisne svoju pravicu náčelníkovi Mescalero, ktorý sa teší, že sú tu s nimi aj ich tri deti: Izabela, Peter a Katarína. Oči Rýchleho Koňa a Bieleho Bizóna istotne zvlhnú od radostného vzrušenia nad príchodom ich najmilších. Enčar Ko víta aj vášho nového druha a spolupracovníka, Václava Tureka z Prahy, ktorý nahradí Jana Přibila. Bratia a sestry, vítajte v San Carlos! Tak túžobne sme čakali na tento deň. Vďaka Bohu, konečne sme opäť spolu!“

Jeho tvár žiarila nevýslovnou radosťou. Rozbehol som sa k svojmu pokrvnému bratovi a padli sme si do náručia. Z hrdla sa mi podarilo dostať niekoľko viet: „Enčar Ko, brat môj, som nekonečne šťastný, že ťa môžem znovu vidieť a počuť. Celý čas, čo sme neboli spolu, som dňom i nocou myslel na teba a tvoju rodinu. Moje srdce sa raduje, že sa opäť stretávame.“ Náčelník Mescalerov si privinul na svoju hrud' aj môjho syna, ktorý za posledné dva roky, čo ho nevidel, o čosi podrástol. Už to nebol ten mládenec, junák, ale hotový - dospelý muž. Apač sa podobne zvitá aj s ostatnými „bielymi bratmi“. Keď prišiel rad na najmladšieho kolegu, privítal ho slovami: „Priatelia môjho priateľa sú aj mojimi priateľmi, bratia môjho pokrvného brata sú aj mojimi bratmi. Enčar Ko ťa víta v našej osade, žela ti, aby si sa v nej cítil ako doma. Kmeň Apačov je pohostinný, postará sa o každého dobrého bieleho brata. Howgwh!“ Náčelník Mescalerov zahvízdal. V tom momente vstúpili do miestnosti traja urastení Indiáni. Najstarší z nich mal 21, druhý, 19, a tretí, 16 rokov. Ich vek som nemusel odhadovať, vedel som to, lebo to boli synovia Enčara Koa: Jonathan, José a Miguel. Čakali iba na otcov pokyn, kým ich hvizdnutím privolá, aby nám pomohli s našimi kuframi a ťažkou batožinou. V duchu som im bol nesmierne vďačný. A nielen ja, ale aj ostatní. Trmácať sa s objemným a ťažkým nákladom až zo strednej Európy, to nie je žiadna slasť, to je drina. Mládenci nám ochotne pomohli odniesť batožinu a kufre až do ich domu; dbali na to, aby sme my niesli iba tie ľahšie veci. Konečne sme sa ocitli pred poschodovým, blede-krémovým murovaným domom, ktorý patril Enčarovi Koovi a jeho rodine. Vošli sme dovnútra. Len čo sme sa objavili vo dverách, počuli sme radostné prejavy vítania. Objal som Carmen Anabellu a poďakoval som sa jej za milé privítanie. Tak isto som sa správal aj k malej Carmen. Ako len vyrástla, onedlho bude mať trinásť rokov. Mládenci zanesli kufre a batožinu hore, na prvé poschodie. Samozrejme, nie všetko. Sotva sme sa zvitáli s náčelníkom Mescalerov a jeho rodinou, počuli sme pred domom akési hlasy. Tušili sme, komu patrili. Nemýlili sme sa. Do chodby vošli dvaja muži. Prvý z nich mal niečo cez päťdesiat, druhý, vyše sedemdesiat rokov. Boli to: Rýchly Kôň a Biely Bizón, otec a starý otec Bielej Labute, teraz už - pani Izabely Tichej. Po dlhých rokoch sa opäť stretli. Čitateľ, ktorý si stihol prečítať môj druhý román: Náčelník Mescalerov Enčar Ko - I. - II. - III. diel, už vie, že pred dvoma rokmi sme tu boli bez Izabely a ich detí. Peter Tichý sem prišiel, z ich rodiny, sám. V tom čase čakali tretie dieťa, dcérku - Katarínu. Terigať sa so ženou, ktorá je vo vysokom štádiu tehotenstva, cez polovicu planéty, čo je vzdialenosť takmer pätnásťtisíc kilometrov, je hotová samovražda... tak pre dieťa, ako aj pre gravidnú osobu. To by si mali uvedomiť všetky „odvážne“ ženy a budúce mamičky, či im stojí za to, aby po krátkych radostných okamihoch prežívali dni, alebo týždne plné bolesti, utrpenia a žiaľu... nad stratou dieťaťa. Izabela Tichá sa rozhodla radšej zbytočne neriskovať!

Rýchly Kôň si privinul na širokú hrud' svoju jediná dcéru. Potom vzal na ruky aj deti; postupne, najprv najstaršiu vnučku Izabelu, ďalej vnuka Petra, a napokon malú Katarínku. Podobne sa zvítal so svojimi pravnučkami a pravnikom Biely Bizón. Náhle som si spomenul, že dnes je sviatok mena: Ján... John. Náš apačský pokrvný brat Enčar Ko má dnes - meniny! Jeho civilné meno je: John Carawella Mantoni. Vybral som z objemného kufra, v ktorom som mal pripravené darčeky, suveníry z domova, o ktorých som vedel, že ho potešia. Podal som mu ruku a zagrataloval. Poďakoval za srdečné blahoželanie k meninám a prijal darčeky, ktoré som mu odovzdal. Podobne urobili aj moji spolupracovníci. Nechceli sme sa zdržovať dlhým vyesedávaním pri pohárikú vína, alebo kvalitného koňaku. Povedali sme si medzi sebou, že dnes to už necháme tak, a pôjdeme spať. Dohodli sme sa, že zajtra ráno, keď sa zobudíme, si všetko vynahradíme. Nemusíme sa nikam ponáhľať, máme pred sebou dosť času, celý deň. Peter a Izabela Tichí, s ich maloletými deťmi, sa s nami rozlúčili, ale iba do zajtrajšieho rána, a odišli do domu svojich blízkych príbuzných. Svoju batožinu a kufre si vzali so sebou. Tam, v dome jej otca a deda, budú nocovať. My sme tu zostali sami, bez nich. Nakoľko sa už blížila polnoc, potichu sme sa odobrali na horné poschodie, ktoré náčelník Mescaleros rezervoval pre nás, počas nášho pobytu v San Carlos. Postele sme mali pripravené. Každý sa uložil na svoje lôžko. Vonku bolo príjemne horúco, okno sme nechali celú noc dokorán otvorené. Pozrel som na ožiarený mesiac, ktorý stál vysoko na oblohe, a potichu som začal odriekať slová večernej modlitby. Napriek tomu, že som cítil fyzickú únavu a vyčerpanie, nemohol som hneď usnúť. Musím sa priznať, že som bol mimoriadne dojatý a hlboko rozrušený. Zrazu môj citlivý a dobre vyvinutý sluch zachytil akési tiché zvuky, zo skúseností som vedel, že to môžu vydávať len nohy, stúpajúce po schodoch. Nemýlil som sa. Bol to on: Enčar Ko. Tiež nemohol zaspať. Prišiel za nami. Chcel sa presvedčiť, či už spíme, alebo sme ešte hore. Len čo zaklopal na dvere, vyskočili sme z postelí. Náčelník Mescaleros vošiel do izby, ktorú už roky prenajímal turistom, a ktorá sa na niekoľko týždňov stane útočiskom pre niektoré naše batožiny. Tie so sebou nevezmeme do národných parkov, zostanú tu, kým si po ne prideme. Napriek tomu, že bolo po polnoci, pustili sme sa do dlhej debaty, ktorá trvala takmer do pol druhej. Aby som uvoľnil atmosféru, vtipne som poznamenal: „Kedysi dávno, pred stáročiami, Tatári a Turci dobíjali Európu. Robili to pre vlastné potešenie a osoh. Všade, kde prišli, po sebe zanechali spúšť. Vraždili, mučili, vypaľovali, znásilňovali, odvážali ľudí do otroctva. Dnes však, dvaja Tatarí a jeden Turek, prichádzajú do Severnej Ameriky, spoznávať krásy národných parkov, filmovať ich a fotografovať, aby ich sprostredkovali televíznym divákom, čitateľom časopisov a brožúr. Darmo, svet okolo nás sa ustavične mení, a ľudia tiež.“ Na týchto vetách sme sa srdečne zasmiali. Po rozhovore sme sa odobrali na nočný odpočinok...